

EUROOPA KOHTU OTSUS

24. aprill 1997*

EÜ asutamislepingu artikkel 85 – Nõukogu määruse nr 17 artikkel 5 – Määrusest nr 17 varasemate ja komisjonile teatatud kokkulepete ajutine kehtivus – Pärast teatamist muudetud kokkulepete ajutine kehtivus

Kohtuasjas C-39/96,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel Arrondissementsrechtbank te Amsterdami esitatud taotlus, millega soovitakse saada selles kohtus pooleli olevas vaidluses järgmiste poolte vahel:

Koninklijke Vereeniging ter Bevordering van de Belangen des Boekhandels

ja

Free Record Shop BV, Free Record Shop Holding NV,

eelotsust EÜ asutamislepingu artikli 85 ja nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määruse nr 17 (esimene määrus asutamislepingu artiklite 85 ja 86 rakendamise kohta, EÜT 1962, 13, lk 204; ELT eriväljaanne 08/01, lk 3, muudetud nõukogu 3. juuli 1962. aasta määrusega nr 59, EÜT 1962, 58, lk 1655) tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

kooseisus: koja esimees J. C. Moitinho de Almeida, kohtunikud L. Sevón, C. Gulmann, D. A. O. Edward (ettekandja) ja M. Wathelet,

kohtujurist: C. O. Lenz

kohtusekretär: kohtusekretäri asetäitja H. von Holstein,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

- Koninklijke Vereeniging ter Bevordering van de Belangen des Boekhandels, mida esindasid advokaat Th. R. Bremer ja advokaat M. van Empel, Amsterdam,

- Free Record Shop BV ja Free Record Shop Holding NV, mida esindas advokaat Th. J. Bousie, Amsterdam,

- Madalmaade valitsus, mida esindas välisministeeriumi õigusnõunik A. Bos,

- Prantsuse valitsus, mida esindasid välisministeeriumi õigusosakonna talituse juhataja C. de Salins ja sama talituse asjur R. Loosli-Surrans,

- Euroopa Ühenduste Komisjon, mida esindas õigustalituse ametnik W. Wils,

*Kohtumenetluse keel: hollandi.

arvestades kohtuistungil ettekannet,

olles 12. detsembri 1996. aasta kohtuistungil ära kuulatud suulised märkused, mille esitasid Koninklijke Vereeniging ter Bevordering van de Belangen des Boekhandels (esindajad: advokaat Th. R. Bremer ja advokaat M. van Empel), Free Record Shop BV ja Free Record Shop Holding NV (esindaja: advokaat Th. J. Bousie), Madalmaade valitsus (esindaja: välisministeeriumi abiõiguspõhine A. Fierstra) ja komisjon (esindaja: W. Wils),

olles 6. veebruari 1997. aasta kohtuistungil ära kuulatud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Arrondissementsrechtbank te Amsterdami president esitas 1. veebruari 1996. aasta otsusega, mis saabus Euroopa Kohtusse sama aasta 13. veebruaril, EÜ asutamislepingu artikli 177 alusel kolm eelotsuse küsimust selle asutamislepingu artikli 85 ja nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määruse nr 17 (esimene määrus asutamislepingu artiklite 85 ja 86 rakendamise kohta, EÜT 1962, 13, lk 204; ELT eriväljaanne 08/01, lk 3, muudetud nõukogu 3. juuli 1962. aasta määrusega nr 59, EÜT 1962, 58, lk 1655, edaspidi "määrus nr 17") tõlgendamise kohta.

2 Need küsimused tekkisid kohtuasjas Koninklijke Vereeniging ter Bevordering van de Belangen des Boekhandels (edaspidi "KVB") vs. äriühingud Free Record Shop ja Free Record Shop Holding (edaspidi "Free Record Shop") seoses sellega, kuidas Free Record Shop peab kinni KVB kehtestatud määrusest raamatukaubanduse kohta Madalmaades (*Reglement voor het Handelsverkeer van Boeken in Nederland*, edaspidi "KVB määrus").

3 Selle määruse kohaselt peavad KVB liikmed enda kohaldatavates tarnetingimustes sisalduva sätte abil säilitama selles määruses ette nähtud ning jaemüüjate jaoks kehtestatud müügihindade süsteemi, isegi nende jaemüüjate puhul, kes nagu Free Record Shop ei ole KVB liikmed.

4 Põhikohtuasja toimikust selgub, et Free Record Shop pani 25%-lise allahindlusega (mis ei ole määruses ette nähtud) müüki umbes kaksteist raamatut, mida oleks tulnud müüa KVB määruse kohaselt kindlaksmääratud hindadega.

5 Free Record Shop väidab, et raamatute müügihinna kindlaksmääramine, mida nõuab KVB määrus, on asutamislepingu artikliga 85 kokkusobimatu. KVB väidab, et tema määrus on ajutiselt kehtiv, sest KVB, kelle nimi oli tollal VBBB, teatas selle määruse varasemast versioonist 30. oktoobril 1962 komisjonile. KVB arvates kujutavad määrusesse pärast teatamist tehtud muudatused endast kõigest jaemüüjate jaoks kehtestatavaid müügihindu puudutavaid leevendusi.

6 Arvestades, et määrusest teatati 1962. aastal ning komisjon ei ole sellest ajast saadik otsust teinud, tekkis Arrondissementsrechtbankil küsimus KVB määruse 1. jaanuaril 1993 jõustunud versiooni ajutise kehtivuse kohta ning ta küsib, kas on ikka veel võimalik tugineda sellele ajutisele kehtivusele ning kui jah, siis kui kaua. Seega peatas ta kohtuliku arutamise ja esitas Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

"1) Kas siis, kui ettevõtjatevaheline kokkulepe või ettevõtjate ühenduse otsus, mille eesmärk on reguleerida konkurentsi, on vastu võetud enne määruse nr 17/62 jõustumist ning sellest on komisjonile selle määruse sätetele vastavalt õigeaegselt teatatud, kuid komisjon ei ole sellele teatamisele reageerinud, on see kokkulepe või otsus jätkuvalt "ajutiselt kehtiv", nagu on Euroopa Kohtu praktika kohaselt lubatud selliste kokkulepete puhul, millest on teatatud?

2) Kui vastus on jaatav, kas see "ajutine kehtivus" kestab määramata ajani? Kui vastus on eitav, millistest asjaoludest "ajutise kehtivuse" lõppemine oleneb?

3) Kas "ajutine kehtivus" puudutab punktis 1 kirjeldatud kokkuleppeid või otsuseid ainult siis, kui need on samal kujul, nagu siis, kui nende kohta teatati, või kehtib see ka kokkulepete ja otsuste kohta, mis on tehtud hiljem ja mis samu kokkuleppeid muudetud kujul pikendavad, kui need ei sisalda kokkulepete laiendamist või rangemaks muutmist, võttes arvesse ühenduse turu mõju ja selle loomist?"

Esimene ja teine küsimus

7 Oma esimese ja teise küsimusega, mida tuleb uurida koos, tahab eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas enne määruse nr 17 jõustumist sõlmitud kokkulepe (edaspidi "varasem kokkulepe"), millest komisjonile enne 1. novembrit 1962 nõuetekohaselt teatati, kaotab ajutise kehtivuse ainult siis, kui komisjon on selle kokkuleppe üle positiivse või negatiivse otsuse langetanud, või on ajutine kehtivus komisjoni otsuse puudumise korral ajaliselt piiratud.

8 Määruse nr 17 artikli 5 lõike 1 esimeses lauses on sätestatud, et asutamislepingu artikli 85 lõikes 1 kirjeldatud kokkulepetest, otsustest ja kooskõlastatud tegevusest, mis kehtivad määruse jõustumise kuupäeval ja mille suhtes osapooled taotleavad artikli 85 lõike 3 kohaldamist, tuleb komisjonile teatada enne 1. novembrit 1962.

9 Euroopa Kohtu praktikast nähtub, et varasemad kokkulepped, millest on komisjonile nõuetekohaselt teatatud enne 1. novembrit 1962, kehtivad ajutiselt seni, kuni komisjon on nende üle otsuse teinud (vt selle kohta 28. veebruari 1991. aasta otsust kohtuasjas C-234/89: Delimitis EKL 1991, lk I-935, punkti 48).

10 Seda ajutist kehtivust õigustab esiteks õiguskindluse kaitse lepingute valdkonnas, teiseks nõuetekohaselt teatatud varasema kokkuleppe poolte huvide kaitse. Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 16 rõhutas, ei saa asjaolul, et varasema kokkuleppe teatamisest on möödunud pikem või lühem aeg, ilma et komisjon oleks selle kohta seisukohta võtnud, olla niisugust mõju, et selle kokkuleppe ajutine kehtivus lõppeks.

11 Järelikult kaotab komisjonile nõuetekohaselt teatatud varasem kokkuleppe ajutise kehtivuse ainult siis, kui komisjon on selle kokkuleppe kohta otsuse teinud.

12 Seega tuleb kahele esimesele küsimusele vastata, et varasem kokkuleppe, millest komisjonile enne 1. novembrit 1962 nõuetekohaselt teatati, kaotab ajutise kehtivuse ainult siis, kui komisjon on selle kokkuleppe üle positiivse või negatiivse otsuse langetanud.

Kolmas küsimus

13 Kolmanda küsimusega tahab eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas komisjonile nõuetekohaselt teatatud varasema kokkuleppe ajutine kehtivus kestab isegi siis, kui selle sisu on pärast teatamist muudetud, kui need muudatused kokkulepet ei laienda ega selle mõju ei suurenda.

14 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on kokkulepped, mis on sõlmitud pärast määruse nr 17 jõustumist ning mis kõigest kordavad varem sõlmitud standardlepingut, millest on nõuetekohaselt teatatud, ajutiselt kehtivad sama korra alusel nagu see leping (vt 30. juuni 1970. aasta otsust kohtuasjas 1/70: Rochas, EKL 1970, lk 515). Samuti on Euroopa Kohus sedastanud, et kokkulepete piiravat mõju leevendavate muudatuste korral tähendaks ajutise kehtivuse tunnistamisest keeldumine, et kuigi kokkuleppe pooled on kokkuleppe kohaldamisala vabatahtlikult piiranud, kokkuleppe pooli siiski karistataks, see oleks vastuolus konkurentsioiguse mõttega ning mõjutaks osapooli oma kokkulepetesse leevendavate muudatuste tegemisest hoiduma (vt selle kohta 20. märtsi 1980. aasta otsust kohtuasjas 106/79: Eldi Records, EKL 1980, lk 1137, punkt 16).

15 Need kaalutlused kehtivad aga ainult siis, kui varasematesse kokkulepetesse tehtud muudatused nende piiravat mõju leevendavad. Piirangute ükskõik kui väikesed rangemaks muutmist või laiendamist ning *a fortiori* igasuguste uute piirangute lisamist tuleb põhimõtteliselt lugeda varasema, ajutiselt kehtivaks tunnistatud kokkuleppe lõpetamiseks ning uue kokkuleppe sõlmimiseks, mis ei ole ajutiselt kehtiv. Ükski õiguskindlusega seotud kaalutus ei saa õigustada seda, et varasema kokkuleppe pooled saaksid selle piiravat mõju vabalt suurendada.

16 Kui aga varasema kokkuleppe muudatuse tulemusel tekiks uus piirang, mis oleks kokkuleppest lahutatav (vt selle kohta 30. juuni 1966. aasta otsust kohtuasjas 56/65: Société Technique Minière, EKL 1966, lk 337) ega puuduta selle ülesehitust, ei lange varasema kokkuleppe muudatuse-eelse versiooni ajutine kehtivus kahtluse alla; ajutine kehtivus jätkaks puudutamata üksnes uue piirangu.

17 Varasemasse kokkuleppesse tehtud muudatuste iseloomu ja tagajärgi tuleb eelnevaid kaalutlusi arvesse võttes hinnata liikmesriigi kohtul.

18 Seega tuleb kolmandale küsimusele vastata, et varasem kokkulepe, millest on nõuetekohaselt teatatud, on ajutiselt kehtiv ainult siis, kui kokkuleppe tingimused jäävad endiselt muutumatuks, või muudatuste tegemise korral siis, kui nende muudatuste tulemusel ei suurene ega laiene kokkuleppe piirav mõju.

Kohtukulud

19 Euroopa Kohtule märkusi esitanud Madalmaade valitsuse ja Prantsuse valitsuse ning Euroopa Ühenduste Komisjoni kohtukulud ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus siseriiklikus kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse see kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS (viies koda)

vastates Arrondissementsrechtbank te Amsterdami 1. veebruari 1966. aasta otsusega esitatud küsimustele, otsustab:

1) Enne nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määruse nr 17 (esimene määrus asutamislepingu artiklite 85 ja 86 rakendamise kohta, muudetud nõukogu 3. juuli 1962. aasta määrusega nr 59) jõustumist sõlmitud kokkulepe, millest komisjonile enne 1. novembrit 1962 nõuetekohaselt teatati, kaotab ajutise kehtivuse ainult siis, kui komisjon on langetanud selle kokkuleppe üle positiivse või negatiivse otsuse.

2) Enne määruse nr 17 (nõukogu 3. juuli 1962. aasta määrusega nr 59 muudetud kujul) jõustumist sõlmitud kokkulepe, millest on nõuetekohaselt teatatud, on ajutiselt kehtiv ainult siis, kui kokkuleppe tingimused jäävad endiselt muutumatuks, või muudatuste tegemise korral siis, kui nende muudatuste tulemusel ei suurene ega laiene kokkuleppe piirav mõju.

Moitinho de Almeida

Sevón

Gulmann

Edward

Wathelet

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 24. aprillil 1997 Luxembourgis.

Kohtusekretär

Viienda koja esimees

R. Grass

J. C. Moitinho de Almeida